

Juni 2018

Nieuwsbrief

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

Inhoud:

- ◆ Gierzwaluwen in de Joanneskerk 2018
- ◆ Gierzwaluwen in de Joanneskerk in de toekomst

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

een samenwerkingsverband tussen vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant.

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

Beste gierzwaluwliefheders,

De gierzwaluwen waren erg vroeg dit jaar, al op 20 april zagen we de eerste vogel voor de camera verschijnen. Maar daarna werd het akelig stil. Niet eerder was er zo'n grote spreiding in aankomstdata. En niet alleen bij ons, van verschillende kanten werden zorgen geuit over het uitblijven van de gierzwaluw.

Maar inmiddels zijn de meeste, bij ons bekende, broedplaatsen weer bezet. Ook in de Joanneskerk zijn de meeste kasten weer bezet en in veel nestjes zijn al jongen.

Maar er is veel dat erop kan wijzen dat een aantal koppels uit jonge, onervaren vogels bestaat. Er wordt meer dan andere jaren gevochten, waarbij de eitjes soms door de kast stuiten. Ook sneuvelen er eitjes door onhandigheid bij de bouw van een nest.

We krijgen veel vragen over het broedsucces dit jaar vandaar dat deze nieuwsbrief helemaal gewijd is aan de gierzwaluwen in de Joanneskerk.

Veel leesplezier, Gerard en Hannie

Contact en informatie:

zwaluwen@ivnoisterwijk.nl

Hannie Nilsen

06-450 35 464

Gerard van der Kaa

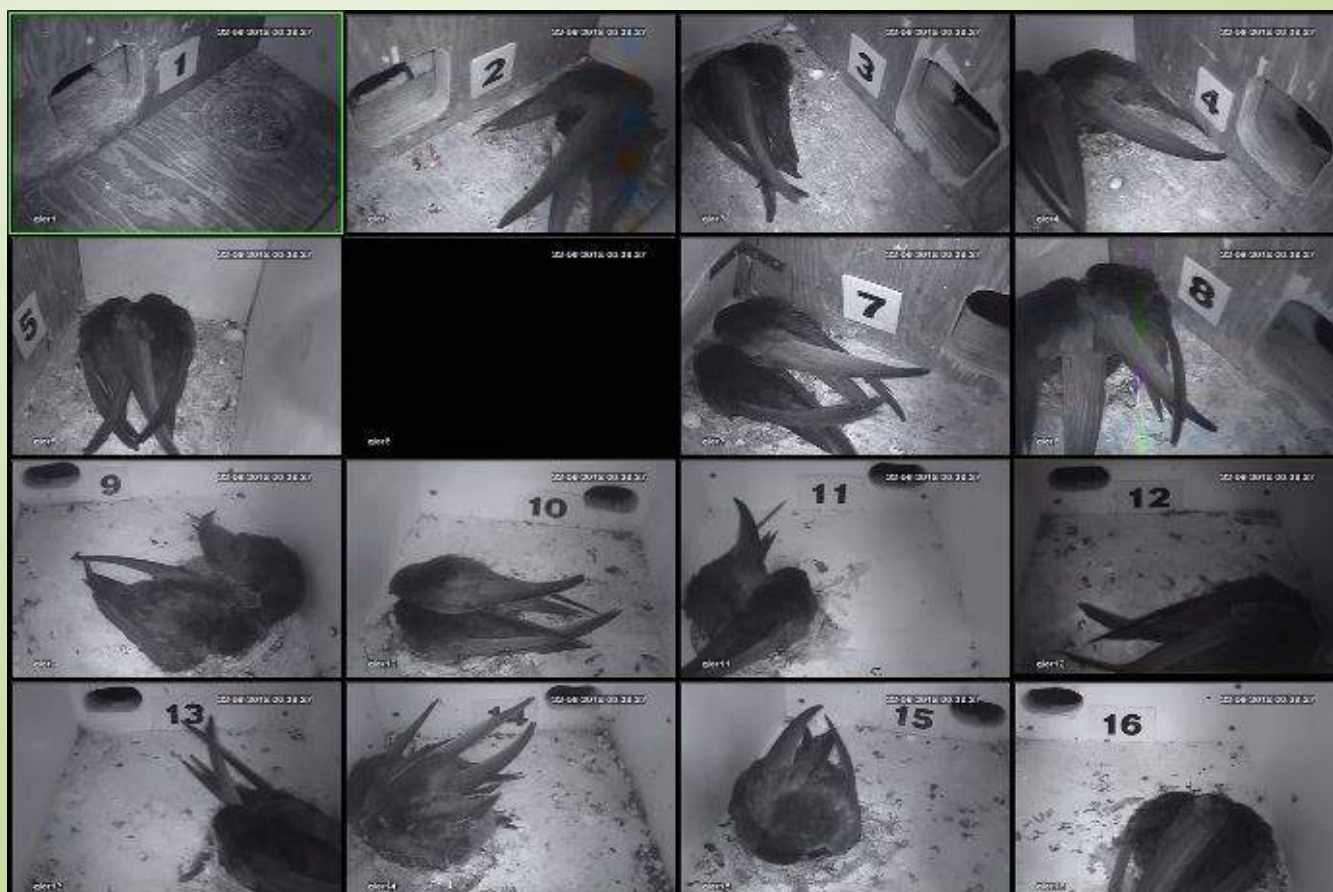
06-241 98 030

Gierzwaluwen in de Joanneskerk 2018

Sinds 2005 monitoren we de gierzwaluwen in de Joanneskerk. Aanvankelijk met enkele camera's die een enorme hoeveelheid korrelige plaatjes opleverden die dan in de loop van de winter geïventariseerd werden. Een enorme klus die redelijk betrouwbare informatie gaf over het aantal bezette kasten en het broedsucces. Maar ook niet meer dan dat. Sinds 5 jaar echter hebben we een mooi systeem waarbij we in 16 kasten een camera hebben.

Hoewel in 2018 ook weer 15 kasten bezet zijn, met nu al 31 jongen (24 juni), is het toch een vreemd jaar. Er is een record aantal eieren gelegd maar er zijn ook veel eieren verloren gegaan, meestal tijdens of na een gevecht. En soms gewoon door onhandigheid.

In totaal zijn er 47 eieren gelegd waarvan er 11 uit de nestkom zijn verwijderd, al dan niet per ongeluk. Vijf ervan zijn later door de broedvogels weer terug gerold in de nestkom, één ei is alsnog uitgekomen. De andere worden weer bebroed maar zullen waarschijnlijk niet meer uitkomen.

Dertig adulte gierzwaluwen met even zoveel jongen, de meeste nog piepklein zodat ze nauwelijks zichtbaar zijn. De jongen in kast 6 (defecte camera) en kast 14 zijn de oudste, ruim 2 weken oud. Vervanging van de kapotte camera is helaas niet mogelijk zonder verstoring van de vogels.

Behalve deze 16 camerakasten zijn er nog 8 kasten zonder camera. Een kleine opening in de kast maakt het mogelijk om het broedsucces hier ook te monitoren. Twee kasten zijn onbewoond, in één kast is het begin van een nestkom gemaakt en in één kast ligt een ei. In de andere 4 kasten zijn al jongen. In kast 21 zien we 3 donsjongen, in kast 17-22-23 liggen steeds 2 jongen, nog vrijwel helemaal kaal met de ogen gesloten. In kast 23 ligt ook nog een niet-uitgekomen ei naast de nestkom. Aan deze kant van de kerktoeren dus minstens 11 eieren waarvan er 9 zijn uitgebreed.

Daarnaast zijn er nog natuurlijke broedplaatsen, op 4 verschillende locaties zijn onder de boeiboorden invliegers waargenomen. Totaal zijn er dus minstens 25 paartjes gierzwaluwen die hier hun broedplaats hebben gevonden. Een wezenlijk deel van de totale gierzwaluwpopulatie in Oisterwijk.

Aankomst

In 2017 arriveerde de eerste gierzwaluw in de kerk op 3 mei. Op 6 mei telden we al 22 gierzwaluwen waarvan 10 koppeltjes. Vier paartjes kwamen samen op dezelfde dag aan, 3 andere op 2 opeenvolgende dagen.

In 2018 zagen we de eerste gierzwaluw al op 20 april. We kregen ook diverse meldingen uit de regio dat men gierzwaluwen had gezien of dat 'hun' zwaluw er weer was. Groot was onze teleurstelling toen het de dagen er na bij die ene vogel bleef. Op 6 mei waren er nog maar 5 gierzwaluwen in de kasten terug gekeerd en pas op 18 mei telden we 10 paartjes.

Op de laatste pagina is een tabel bijgevoegd waarop de spreiding in aankomst duidelijk te zien is.

Het beeld was overal hetzelfde, in Nederland maar ook in het buitenland. Gierzwaluwen kwamen laat of niet terug. En hetzelfde gold voor meer broedvogels die in westelijk Afrika overwinteren. Zoals boerenzwaluw en huiszwaluw. Eind maart en halverwege april zorgde het weer in Zuid-Europa en Noord-Afrika voor bijzonder slechte trekomstandigheden.

Niet eerder deze eeuw kwam de huiszwaluwtrek zo traag op gang. Komen ze nog, hangen ze elders rond of hebben aanhoudende noordenwinden en stofstormen in de Sahara de zwaluwen een flinke slag toegebracht? (www.sovon.nl/nl/actueel/nieuws/waar-blijven-de-huiszwaluwen)

Dat het dit jaar werkelijk problematisch was om de Sahara over te steken, wordt ook bevestigd door de trekgegevens van 10 gezenderde grauwe kiekendieven waarvan er vijf, mogelijk zelfs 6, de trek dit jaar niet overleefd hebben (www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=24389).

Op 25 mei waren er toch weer 15 paartjes in de 16 camerakasten aanwezig. Vreemd genoeg is kast 1 al die jaren nog nooit bewoond geweest door gierzwaluwen, enkel een spreekw brengt hier af en toe zijn jongen groot.

De eerste dagen na aankomst zijn de paartjes vaak veel in de nestkast aanwezig. 's Nachts uiteraard maar ook overdag wordt de tijd benut om het verenkleed te poetsen, de paarband te versterken en uit te rusten.

Toen dit paartje 19 mei arriveerde, waren er in de andere kasten al 15 eitjes gelegd. Pas op 30 mei en 2 juni werden hier eieren gelegd, inmiddels zijn de eitjes op 19 en 21 juni uitgekomen.

Eileg

Hetzelfde spreidingsbeeld zagen we bij de eileg. Het eerste ei werd gelegd op 14 mei, slechts één dag later dan in 2017. Maar de spreiding was ook nu weer groter. In 2017 werden de meeste eieren gelegd in de periode 13-24 mei, toen telden we 34 eitjes. Dit jaar lagen er pas op 31 mei 34 eitjes in de gierzwaluwkasten. Maar uiteindelijk zijn er 47 eitjes gelegd (2017: 39). In kast 8 werden evenals vorig jaar 4 eitjes gelegd, in 10 kasten werden 3 eitjes gelegd en dan waren er nog 5 paartjes met 2 eieren. In drie kasten was er sprake van een nieuw of vervolglegsel nadat de eieren na een gevecht uit de nestkom verwijderd waren.

Zelden dat we de eileg zo mooi zien, meestal is het een gokje wanneer het ei precies gelegd is.

Jongen

Momenteel zijn er 31 jongen, één meer dan vorig jaar. Er worden nog 8 eitjes bebroed maar de kans dat deze broedsels allemaal succesvol zullen zijn, is niet zo groot. Vier eitjes zijn namelijk door de vogels zelf terug in de nestkom gerold nadat ze meerdere dagen buiten de nestkom hadden gelegen. Twee andere eitjes zijn een vervolglegsel nadat het vorige legsel door de vogels zelf uit de kom was verwijderd na een gevecht. Deze eieren zijn pas 16 en 18 juni gelegd, wat betekent dat deze jongen op zijn vroegst half augustus pas uitvliegen. Niet onmogelijk, er zijn zelfs gevallen bekend van gierzwaluwen die tot eind augustus bleven voeren. Maar ook hebben we wel meegemaakt dat de adulte vogels begin augustus vertrokken en de jongen aan hun lot overlieten.

Door de beweging is de foto niet scherp maar duidelijk is te zien dat de gierzwaluw het ei in de bek neemt. Even later gooit hij het door de invliegopening naar buiten.

En hoe is het nu?

Rond half juni is er eindelijk rust in de kasten. Hoewel, rustig is het juist helemaal niet.... De adulte vogels vliegen af en aan om de jonkies van eiwitrijke insectenhapjes te voorzien. Maar dat is de normale hectiek in het broedseizoen waar we iedere keer weer blij van worden. Met de ogen nog dicht en hun gigantische bekjes wijd opengesperd worden de kale jongen voorzichtig gevoerd. De grotere jongen vechten om ieder hapje alsof het dagen geleden is dat ze iets gekregen hebben. Op zolder is het verschil ook duidelijk te horen. Uit de ene kast klinken zachte piepgeluidjes, in de andere kast hoor je ze al flink roepen. Het is ieder jaar weer een geweldig gezicht om te zien hoe snel die onbeholpen, kale jongen in zo'n korte tijd veranderen in zulke sterke, krachtige vogels.

Opvallend

Wat ons dit jaar het meeste opviel was het grote aantal gevechten tussen gierzwaluwen onderling. Veel vaker dan andere jaren werd er strijd geleverd, soms tot diep in de nacht. Ook zagen we enkele malen dat een vogel binnen kwam met een snavel vol nestmateriaal waarna vervolgens een gevecht losbarstte. Per ongeluk de verkeerde kast binnen gevlogen? Ook zagen we meer eitjes dan anders sneuvelen door onhandigheid.

Zonder het met zekerheid te kunnen zeggen, zou dit alles er toch op kunnen wijzen dat er een aantal nieuwe paartjes broeden waarvan minstens één van de twee een nog onervaren broedvogel is. Mogelijk zijn er dit jaar dus ook meer gierzwaluwen verongelukt tijdens de trek noordwaarts. Maar dit blijft gissen.

Kast 11

Het meest opvallende koppel was dat in kast 11. Al in 2017 was deze kast bewoond. Overdag zaten er vaak 2 vogels, 's nachts was het er altijd maar één. En hoewel er uitgebreid 'gepluimd en geknuffeld' werd, was er geen teken tot nestbouw. Dit jaar waren ze er pas op 22 mei en het patroon van vorig jaar leek zich te herhalen. Dikke maatjes maar van nestbouw was geen sprake. En toen lag er 3 juni plotseling een ei, in het uitgefreesde, houten kommetje. Twee dagen later werd een tweede ei gelegd maar hierbij werd het eerste ei per ongeluk eruit gestoten. De dagen hierna herhaalde dit patroon zich steeds. Eieren per ongeluk eruit waarna ze met veel moeite weer werden teruggerold. Maar inmiddels hebben de vogels nu toch ingezien dat een nestkom voordelen biedt en de laatste twee weken zijn ze flink in de weer met veertjes, strootjes en allerlei ander materiaal. Tussen het broeden door werken ze fanatiek aan de nestkom.

Wel een ei maar geen nestkom, dat gaat dus niet goed

Kast 10

Al 2 weken zijn de eitjes bebroed als er 's avonds laat een pittig gevecht los breekt waarbij beide eieren buiten de nestkom geraken. De dag erop worden allebei de eieren door een gierzwaluw in de bek genomen en uit de kast verwijderd.

De dagen erna gebeurt er niet veel maar bijna 2 weken later (16-18 juni) worden er toch nog twee eieren gelegd, die momenteel goed bebroed worden.

Kast 12

Ook in kast 12 raken drie eieren buiten de nestkom tijdens een gevecht. De eieren zijn dan al ruim 2 weken bebroed. Twee uur later ligt er weer een ei in de kom, op het filmpje lijkt het of het ei op dat moment gelegd wordt. Een gierzwaluw met legnood? Camerabeelden geven geen uitsluitsel. Het ei wordt ook vanaf de eerste dag bebroed. Drie dagen later zijn de beelden duidelijker, dan zien we hoe een tweede ei teruggerold wordt in de nestkom.

Dan, tot onze grote verrassing is de dag erop een jong te zien. We kijken eindeloos filmpjes terug maar zonder dat we veel wijzer worden. Is het eerste ei toch een oud ei dat teruggerold is en dus niet het gevolg van een gierzwaluw met legnood? Of is dit jong afkomstig van het ei dat 3 dagen buiten de nestkom heeft gelegen? Wij durven het niet met zekerheid te zeggen maar we wachten vol spanning af wat er met het andere ei in de nestkom gaat gebeuren.

Kast 16

In deze kast liep alles op rolletjes. Op 7 en 8 mei kwamen de gierzwaluwen terug en ruim een week later werd op 16 en 18 mei een ei gelegd. Op 20 mei lijkt het er sterk op dat er een derde ei gelegd gaat worden als er een indringer binnen komt die na een hevig gevecht de beide eieren uit de nestkom verwijdert en vervolgens uit de kast gooit.

Maar vanaf 28 mei worden er steeds met tussenpozen van één dag weer 3 eieren gelegd. Inmiddels zijn ook hier 3 jongen uitgebroed.

Ook in de andere kasten werd dit jaar vaker strijd geleverd met binnen dringende vogels maar daar was de invloed op het broedproces minimaal. In die kasten verliep het meer 'volgens het boekje'. Het nieuwe koppel in kast 3 legde 2 eieren, de andere koppels allemaal 3. Ook in deze kasten rolde af en toe een ei uit de nestkom, meestal door onhandigheid van de broedende vogel.

In kast 8 werden dit jaar opnieuw 4 eieren gelegd, maar het 4e jong verdween kort nadat hij uit het ei was gekropen.

Nestbouw

Van gierzwaluwen is bekend dat ze ieder jaar een stukje verder bouwen aan hun nestkom. Maar ook ieder jaar proberen de spreeuwen er een stokje voor te steken. Vaak is de nestkom vernield of vinden ze hem, deels gesloopt, elders terug in de kast. Dit jaar konden we mooi zien hoe de gierzwaluwen er alles aan doen om hun nestkom toch weer terug te slepen naar de oorspronkelijke plaats achterin de nestkast.

Na een aantal pogingen lukte het deze gierzwaluw om het gesloopte kommetje rond zijn nek te manoeuvreren om het vervolgens terug te slepen naar de uitgefreesde nestplaats.

Gierzwaluwen in de Joanneskerk in de toekomst

Per 1 juli 2018 wordt de Joanneskerk gesloten. Verkocht, verhuurd, gesloopt..... allerlei geruchten deden de ronde maar niemand wist iets met zekerheid te zeggen. Uiteraard waren wij zeer benieuwd wat dit voor ons project zou betekenen.

Inmiddels hebben we een gesprek gehad met de voorzitter van het kerkbestuur en die heeft toegezegd dat de camera's in ieder geval tot eind augustus mogen blijven zitten. En dat de recorder in ieder geval tot die tijd ook mag blijven staan. Dat laatste is het belangrijkste, de camera's zouden we nu niet eens kunnen verwijderen zonder de wet op verstoring van broedvogels te overtreden.

Met deze toezegging kunnen we in ieder geval dit broedseizoen tot het einde volgen. Wij zijn dan ook erg blij met deze medewerking.

We moeten nog even overleggen hoe de internetverbinding geregeld kan worden maar met de bereidheid van beide kanten om dit project goed af te sluiten, hebben wij er alle vertrouwen in dat het in orde komt.

Meer zien? Via de site van IVN Oisterwijk en de site van vogelwerkgroep Midden-Brabant kunt u live een kijkje nemen in kast 5. Beleef de lente in Oisterwijk!

www.ivnoisterwijk.nl/index.php/vogelwerkgroep/zwaluwen/vogelwerkgroep-verslag-videos/

	kast 1	kast 2	kast 3	kast 4	kast 5	kast 6	kast 7	kast 8	kast 9	kast 10	kast 11	kast 12	kast 13	kast 14	kast 15	kast 16
20-apr								1								
21-apr								1								
22-apr								1								
23-apr								1								
24-apr								1						1		
25-apr		1						1						1		
26-apr		1						1						1		
27-apr		1			1			1						1		
28-apr		1			1			1						1		
29-apr		1			1			1						1		
30-apr		1			1			1						1		
1-mei		1			1			1						1		
2-mei		1			1			1						1		
3-mei		1			1			1						1		
4-mei		1			1	1		1						1		
5-mei		1			1			1						1		
6-mei		1			1			1						1		
7-mei		1			1			1	1					2		1
8-mei		1	1	2		2		2	1				1	2	1	2
9-mei		2	1	2	1	2		2	2	1			1	2	1	2
10-mei		2	1	2	1	2		2	2	1			1	2	1	2
11-mei		2	1	2	1	2		2	2	1			1	2	1	2
12-mei		2	1	2	1	2	1	2	2	1			1	2	1	2
13-mei		2	1	2	2	2		2	2	1			1	2	1	2
14-mei		2	1	2	2	2		2	2	1			1	2	1	2
15-mei		2	1	2	2	2		2	2	1			1	2	1	2
16-mei		2		2	2	2		2	2	2			1	2	1	2
17-mei		2		2	2	2		2	2	2			1	2		2
18-mei		2		2	2	2		2	2	2		2	1	2	1	2
19-mei		2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	1	2	2	2
20-mei		2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2
21-mei		2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2
22-mei		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
23-mei		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
24-mei		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
25-mei		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Deze grafiek laat goed de enorme spreiding in aankomst zien. Lege vakjes betekenen dat er geen gierwaluw in de kast heeft overnacht. Wel was soms overdag een gierwaluw gedurende korte of langere tijd in de kast aanwezig
 Geel: eerste gierwaluw die ook in de kast overnacht
 Groen: koppeltje dat in de kast overnacht